

RELACIONS ENTRE ELS CATALANS I LA UNIVERSITAT DE MONTPELLER

J. M. BATISTA I ROCA

No us alarmeu perquè no parlaré gaire estona, és tard i en aquests territoris de la Catalunya del Nord o de la Catalunya septentrional o del Nord de Catalunya, regeix un horari europeu, que és força diferent de l'horari hispano-àrab que regeix a l'Estat espanyol. De manera que procuraré abreujar el que us volia dir, parlant sobre «Les relacions entre els catalans i la Universitat de Montpeller».

Els orígens primitius de l'Escola de Medicina de Montpeller arrenquen d'un hospital per als viatgers i pelegrins, que ja al segle XII passaven per aquella ciutat, i eren principalment metges de la comunitat jueva de Montpeller i de Lunel, una ciutat a poca distància de Montpeller, els qui varen començar aquests treballs en l'hospital. Quan l'Escola de Medicina comença ja a formar-se, trobem altra vegada aquesta gran figura d'Arnau de Vilanova, de la qual el senyor Lladonosa ens ha parlat com un dels inspiradors de la Universitat i de l'Escola de Medicina de Lleida. Hi ha dues grans figures: Ramon Llull i Arnau de Vilanova, que podríem dir que són els fruits primerencs del contacte del poble català amb les noves terres que Jaume I havia conquerit. Ramon Llull neix poc després de la conquesta de Mallorca, i Arnau era probablement d'una Vilanova de prop de València; i trobem, doncs, que en aquests contactes amb la gent nova, amb les terres noves, surten aquestes dues grans figures catalanes. És ell qui fa els primers projectes d'organització de l'Escola de Medicina de Montpeller, i serà també un dels primers cancellers de la Universitat. El gran nexa, saltant l'Edat Mitjana i entrant ja al segle XV, entre els metges catalans i l'Escola de Medicina de Montpeller prové de la fundació del Dr. Bruguera, de Girona. Al segle XV havia estat professor de l'Escola de Medicina de Montpeller i a la seva mort, l'any 1492, va deixar instituir un col·legi per als fills del Bisbat de Girona, i si no hi havia estudiants de Girona, de tot Catalunya perquè poguessin estudiar Medicina a Montpeller. Va deixar una casa que encara subsisteix avui, propietat fins fa pocs anys del municipi de Girona, i va deixar terres que tenia en un poblet a prop de Montpeller, un poblet que té un nom un tant significatiu: Londres, sense que tingui cap relació Sant Martí de Londres, amb la capital d'Anglaterra. I després va deixar una vaixela d'argent que estava valorada en un preu molt alt i que va provocar la cobdícia de diversa gent de Montpeller, i que

va donar lloc a una quantitat indefinida de plets que van continuar fins al segle XVI, de gent que volia apoderar-se de la casa, de la vaixela i de les terres de Londres. Amb tot això no hem d'entrar en detalls de tots aquests plets i discussions que hi va haver, perquè això és més aviat història jurídica que mèdica, però el Col·legi de Girona a Montpeller continua fins al segle passat. I d'ell hi va haver una gran generació de metges catalans que van ser formats a Montpeller, gràcies a aquest col·legi. Al segle XV, la introducció de la Inquisició reial a Catalunya, per Ferran el Catòlic, porta una emigració de jueus. Molts jueus, tant mercaders com metges, se'n van, han de fugir; i els metges, molts d'ells els tornem a trobar a Montpeller. És curiós que, la majoria dels que coneixem per noms i biografies, procedien de Tortosa, de Tàrraga i de Lleida, i encara caldria afegir-ne un altre de Sarinyena de l'Aragó. Això fa pensar que probablement era un nucli de metges, procedent de la Universitat de Lleida. Això caldria que el senyor Lladonosa ens ho acabés d'aclarir. Procedents de Tortosa hi havia els Miró; Gabriel Miró va ésser fins el 1490 metge del rei Carles VIII de França, i encara hi havia una inscripció al segle XVIII a la façana de l'Escola de Medicina de Montpeller: «Gabriel Miró, perpignansis», o sigui que devia haver vingut, en fugir la primera vegada, a Perpinyà, «*medicine divinum oraculum, consiliario et medicus fuit meritissimus christianissimi regis Carolus VIII*». Un nebot seu, anomenat també Gabriel, va ésser metge de les reines de França, Anna de Bretanya, muller de Lluís XII, i Clàudia, muller de Francesc I de França. El fill del primer, de Gabriel Miró, es graduà a Montpeller el 1509 i a París el 1514, i fou també el metge primer dels reis Enric II i Carles IX. N'hi un altre, Gabriel Tàrraga, doctor en Medicina i professor a Bordeus, que probablement pertanyia també a aquest grup de metges jueus catalans. Joan Falcó és un altre dels metges que trobem a Montpeller. N'hi ha un que es considera de Sarinyena, com us deia, o sigui que aquest seria més aviat aragonès que no pas català. De la mateixa manera que l'establiment de la Inquisició porta aquesta dispersió de metges catalans i aquests lligams dels metges catalans amb Montpeller, hi ha un altre fet, d'un valor equivalent, al segle XVI, a l'època de Felip II. Felip II està alarmat pels progressos del protestantisme de la Reforma a Europa, per les heretgies que entraven per la part d'Occitània cap a Catalunya i Aragó, i llavors dóna una ordre, en 1568, prohibint que cap dels seus súbdits anés a estudiar a Universitats estrangers, és a dir, són coses de mentalitat castellana que es van repetint, àdhuc a les nostres èpoques hem vist coses semblants. Naturalment, això porta un punt d'interrogació: ¿és que aquesta ordre es va complir a la Corona d'Aragó, a Catalunya i sobretot es va complir concretament en relació amb Montpeller? I la resposta és afirmativa. Ha estat publicada fa pocs anys, la llista dels estudiants matriculats a l'Escola de Medicina de Montpeller al segle XVI, i, quan arribem en aquesta data, els noms dels catalans s'estronquen radicalment, o sigui que, des d'aquell moment, Catalunya queda aïllada de la Universitat de Montpeller, que havia estat el centre

de la formació dels nostres metges. Llavors, no ens ha d'estranyar que durant el segle XVII hi hagi una decadència en la Medicina a Catalunya. Hi ha tanmateix unes figures que probablement tots recordem, que són la dinastia dels Salvador, que eren botànics i herbolaris, jo encara recordo al carrer del Vidre, prop de la Plaça Reial a Barcelona, la casa que en deïem «l'herbolari del rei», que era la farmàcia dels Salvador. I els Salvador són formats a Montpeller durant el segle XVII, entrant ja fins al XVIII; són les tres figures principals, l'avi, el pare i el fill, que estan en contacte amb botànics i metges francesos, fan herboritzacions per Provença i pel Llenguadoc, i inviten també botànics francesos a fer herboritzacions per Catalunya. Sembla que la col·lecció de plantes que havia arribat a reunir la família Salvador i el Museu que tenien a Barcelona era quelcom extraordinari. La col·lecció de plantes havia desaparegut, i va ésser trobada a les golfes d'una masia del Penedès durant la darrera guerra civil d'Espanya. Van tenir la sort de trobar tota aquesta enorme quantitat de material, desgraciadament en molt mal estat perquè entre els cucs i les rates s'ho havien menjat gairebé tot. Al segle XVIII trobem una represa dels estudis a Montpeller. Hi ha primer de tot, una bona quantitat de barcelonins, sobretot de fills de la burgesia barcelonina, i també de Tarragona i de Valls, que estudien a l'Escola de Serese. Serese era una escola entre Tolosa i Montpeller, més a prop de Montpeller, i un bon nombre de catalans van estudiar en aquella escola, en deïen l'Escola Reial i Militar de Serese. Entre ells figuren noms de tota la burgesia que després figuren també dintre el desenvolupament de la indústria catalana, sobretot al final del segle XVIII. Hi ha quaranta-quatre noms, d'ells quinze de la primera meitat de la centúria i vint-i-nou de la segona; i encara, d'aquests, vint corresponen al període del 1770 al 1791. És un període d'influència francesa a Catalunya, que correspon al període de la il·lustració. És tot el moviment intel·lectual que ve de França i que afecta Catalunya d'una manera més intensa que no pas la resta de la península. Sobretot caldria assenyalar que és un moment que correspon també a una represa dels estudiants catalans que van a Montpeller i entre aquests estudiants catalans (molts dels quals són de Girona, aprofitant el Col·legi de Girona) n'hi ha un, el doctor Tomàs i Rasés, que fa la història del Col·legi de Girona i la història dels metges catalans de Girona que havien estudiat a Montpeller. I encara cal assenyalar una altra figura interessant, que és en Tomàs de Puig. Tomàs de Puig era d'un poble de l'Empordà, d'una família propietària de terres, benestant; i va estudiar Medicina a Montpeller. És una figura molt interessant perquè a l'època napoleònica el trobem entre els afrancesats de Catalunya, i és ell qui prepara tots els projectes de Napoleó a Catalunya. És ell probablement qui escriu la proclama del mariscal Augereau quan entren les tropes franceses a Catalunya, i ell és el primer intendent de Catalunya i el president de l'Audiència Territorial de Barcelona, perquè havia estudiat lleis a més de Medicina. Però el que és molt interessant —i que es desprèn dels estudis que està fent actualment un jove llicenciat

d'Història de la Universitat de Barcelona, que ha treballat en els Arxius de la família i en els Arxius de París on hi ha documentació de l'època napoleònica— és que es pot comprovar que en Tomàs de Puig era a favor de Napoleó, com a català, perquè ell considerava que Catalunya, no podent-se separar simplement d'Espanya, valia més que es lliurés a França i que portés influències franceses per a regir la seva vida. A mitjan segle passat s'estroneja aquest contacte de la ciutat de Girona amb la de Montpeller i llavors decau aquest lligam dels catalans amb la Universitat de Montpeller. No vull entrar en més detalls, el temps és massa just i no puc estendre'm ja en altres coses; en una altra ocasió potser tindrem avinentesa de fer-ho.

Moltes gràcies a tots els que heu assistit en aquesta sessió, moltes gràcies en primer lloc a tots els que hi han presentat comunicacions, i moltes gràcies a tots vosaltres que ens heu honorat amb la vostra presència.